

לְכַנָּה לְכַנָּה לְבֵית אִמּוֹן

סדנת כתיבה: שושלת אמהית, זיכרון נשי וגילוי שורשים

סדנת הכתיבה נובעת מתוך בקשתה של נעמי לכלותיה בתחילת מגילת רות. "וַתֹּאמֶר
**נְעֻמִי, לְשִׁמִּי כַלְתִּיהָ, לְכַנָּה שְׂבָנָה, אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה; יַעֲשֶׂה (יַעֲשֶׂ) יְהוָה עִמָּכֶם
 חֶסֶד, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עִם-הַמֵּתִים וְעִמָּדִי."**

בחוברת עבודה זו תמצאי הצעה לכתיבה בעקבות שושלת בית האם שלך, השושלת
 הנשית שאת חלק ממנה.

השירים המופיעים כאן לקוחים מתוך ספר השירה השלישי שלי בתי-אם.

אני מקווה שתהני, תקבלי השראה לצאת למסע מחקר וגילויים בשושלת שלך.

את מוזמנת לשתף אותי

במייל noabarekett@gmail.com

או בווטסאפ: 0524317501

בהצלחה!

על פרשת דרכים (להעמקה נוספת קראי בחוברת המפגש)

המונח: **בית-אם** מופיע רק עוד פעם אחת בתורה, בשיר השירים, כשהאהובה מוצאת את בחיר לבה היא מביאה איתו אל בית אמה. פעמוני המטריארכיה מצלצלים. מנורה עתיקה גדלקת ונפתח פתח להבין סיפור קדום יותר.

אנחנו נמצאים בתקופת שפוט השופטים – באלף הראשון לפני הספירה. במואב מתקיימת עדיין שושלת אימהית (מטריליניארית) - המבוססת על בתי-אם.

היחידה החברתית היא בית האם שבו היא גרה עם בניה ובנותיה. אלו יכולים לעזוב, להקים משפחות משלהן, ולשוב אל בית האם במקרה של אלמנות, פרידה או שינוי אחר. המטריארכית, מנהיגת הבית או השבט הקטן, היא בעלת סמכויות נרחבות. את אלו היא מורישה לבתה הצעירה ביותר או לבנה הצעיר ביותר. התרבות המטריאכלית היא חקלאית ושוויונית. כל המשאבים והרכוש עומדים לרשות בית האם. הדת והפולחן קשורים לאלה האם, למחזור העונות ולמחזור הלבנה.

פעמוני המטריארכיה מצלצלים

“ ותֹאמֶר נְעָמִי לְשִׁתִּי כִלְתִּיָּהּ, לְכֹנֶה שִׁבְנָהּ, אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה. ”

האנומליה המטריליניארית

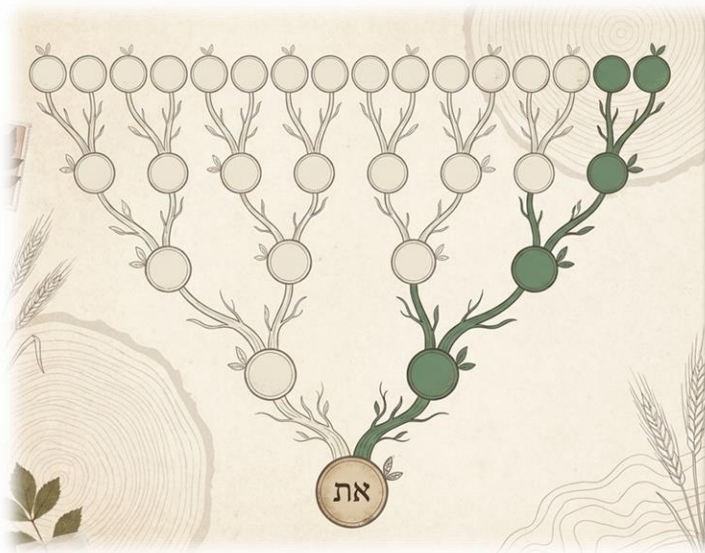
- הביטוי הנדיר: המונח "בית-אם" מופיע רק עוד פעם אחת בתנ"ך (בשיר השירים).
- העדות ההיסטורית: רמז לשושלת אימהית (מטריליניארית) במואב באלף הראשון לפנה"ס.
- המבנה החברתי הקדום: היחידה הבסיסית אינה רכוש האב, אלא בית האם - אליו בנים יכולים תמיד לשוב בעת משבר, פרידה או אלמנות. המטריארכית היא מנהיגת השבט.

NotebookLM

ציירי את השושלת שלך

זו משימה לכאורה טכנית, אבל יש לה עוצמה רבה מפני שהיא מנכיחה את העובדה שכל אחת מאיתנו היא חלק משושלת ארוכה.

1. צרי עץ משפחה, שאת ממוקמת בו בתחתית. את יכולה להשתמש בעץ המצורף כאן או לצייר עץ אחר. מלאי את שמות הסבתות. כשאת מגיעה למשבצת שאת לא יודעת שם, כתבי רק את התואר שלה (סבתא של סבתא של אבא) אנחנו רוצות שיהיה לנו עץ משפחה שיש בו לפחות 8 סבתות, גם אם איננו יודעות עליהן דבר.

חלק 1: ציירי את השושלת שלך

- מקמי את עצמך בתחתית. מעליך אמך, סבתותיך, והסבתות שלפניהן.
- מטרה: להגיע לפחות ל-16 סבתות.
- חסר מידע? השתמשי בתארים.

•

סבתא (מצד אמא) _____	סבתא מצד אבא _____
-------------------------	-----------------------

השם שלך

כתיבה בעקבות השושלת

כשאת מסתכלת על השמות של אלו שקדמו לך, על השושלת שלך – **כתבי:**

- מה ההרגשה להיות חלק מהשושלת הזו?
- מה הייתי רוצה לדעת?
- האם יש סבתא מסוימת שמושכת אותי?
- מי מבקשת שאשמיע את קולה?

כל הסבתות שלי נרצחו בשואה. גם בקיבוץ שבו גדלתי, בתקופה שבה גדלתי לא היו הרבה סבתות או סבים. השושלת נקטעה. והזכרונות ממנה לא עברו כסיפורים מאם לבת. החוויה הראשונה שלי של השושלת התרחשה כשאני עצמי הפכתי להיות סבתא. החזקתי את הנכד שלי והרגשתי בהן מגיעות. הרצף חודש והעניין שלי בהן גבר. מי הן היו? מה הן ידעו לעשות? מה הן הורישו לי? מה הן מבקשות ממני? החיפוש שלי הוליד הפתעות רבות ומשמעותיות. תיארתי אותן בספר השירה שלי בתי-אם וחלק מתהליך הגילוי שלי הוא זה שעומד מאחורי הסדנה הכתובה הזו.

בחרי סבתא אחת

זו יכולה להיות:

- סבתא מוכרת
- סבתא שלא הכרת, אך את יודעת עליה משה
- סבתא שלא ידוע לך דבר עליה.

הסבתא שאני התחלתי איתה את המחקר שלי היתה סבתא פריצי, אמא של אבא. היו לכך סיבות רבות, ובעיקר שהיה ידוע עליה פרטים רבים, נשמרו תמונות, חפצים וסיפורים. היא היתה גם זו שהובילה לגילוי המפתיע ביותר, כי התברר שבאתר "אנו" מצוי אילן יוחסין שאיש מבני המשפחה לא הכיר. כך גיליתי 7 דורות של סבתות, שהראשונה המתועדת מבינהן היא רבקה בלומה, בת המאה ה-18.

מה את יודעת עליה

כתבי את כל מה שאת יודעת עליה, אלו הן הצעות שאולי יעזרו לאיסוף המידע. ככל שהסתבתא רחוקה יותר בשושלת כנראה יהיו לך מעט עובדות "יבשות". אל דאגה, גם הן יכולות לספר סיפור.

- שם ושם משפחה
- שנת לידה/פטירה
- מקום
- נישואין
- ילדים
- סיפור
- תמונות
- מכתבים
- תחביבים
- תכונות

חלק 3: בחרי סבתא אחת

מוכרת, ידועה חלקית, או כזו שלא ידוע עליה דבר.

מה אנחנו יודעות?

שם .....

שנת לידה ופטירה .....

מקום .....

נישואין וילדים .....

סיפורים ותמונות .....

איך אפשר להעמיק?

- אתרי גניאולוגיה
- מסמכים
- ראיונות
- ארכיונים

איך אפשר להעמיק?

- אתרי גניאולוגיה – בדקי במיוחד במאגרי המידע הפתוחים באתר **אנו**
<https://dbs.anumuseum.org.il/skn/he/c6/BH>
- מסמכים משפחתיים – אני קראתי מכתבים, ספרים שכתבו קרובי משפחה (התברר שהיה לי דוד פיזיקאי מפורסם שגם כתב שלושה ספרים), הקשבתי לראיונות משפחתיים ואספתי צילומים ישנים.
- ארכיונים און ליין – אלו יכולים להיות מסוגים שונים, באתר אנו למשל, יש שפע של מידע על קהילות יהודיות. אני מצאתי גם אתרים של ערים וכפרים שבהן התגוררו הסבתות, מתכונים אופייניים לתקופה ועוד.

אני התאהבתי בארכיונים. בעובדות היבשות של שם, תאריכי לידה ופטירה, שמות הילדים ומקומות מגורים. החוויה של בילוי בארכיון היא מבט לאחור בטהרתו. ככה כתבתי אחרי שסיפרתי לאחיותי על המחקרים שלי:

אחיותי שואלות אם גליתי קרובי משפחה מעניינים
הסיים מעיפים אותי. אני מעדיפה להטריד את המתים.
(מתוך בתי-אם)

שם

השם ושם המשפחה הוא כמעט הדבר הראשון שיש לנו בהקשר של אדם מסוים. לפעמים זהו הדבר היחיד שיש לנו.

שם הוא עניין חשוב והוא יכול לספר הרבה מאוד. אני למדתי שיש תחום מחקר שלם המסווג שמות ושמות משפחה.

אלו הן כמה אפשרויות (אפשר לקרוא [כאן](#) יותר)

שם פטרונימי – שמקורו בשמו הפרטי של אב או סב.

שם מטרונימי – שמקורו בשמה הפרטי של אם או סבתא מאמהות המשפחה

שם של שושלת

שם גאוגרפי/טופונימי של מקום

מקצוע ועיסוק

מושג או ערך יהודי

תפקיד בקהילה היהודית

כינוי לפי תכונות או מאפיינים אישיים

כתבי:

- מה משמעות השם הפרטי של הסבתא
- מה מספר שם המשפחה?
- מה השם הזה אומר לי?

טְדָסְקוּ הוּא שֵׁם טוֹפוֹנִימֵי הַמַּעִיד עַל מוֹצָא

בְּאִיטְלָקִית פְּרוּשׁוֹ "גְּרָמְנִי".

הֵאֵם יִצְחָק הֵיךְ אִיטְלָקִי?

מָה הוּא עוֹשֶׂה בְּאִמְצַע הַמָּאָה הַשְּׂמוּנָה-עֲשָׂרָה בְּצ'כִּיָּה?

תַּשְׁעָה חֲדָשִׁים לְאַחַר הַחֲתֻנָּה נוֹלְדָה בְּתָם הַבְּכוֹרָה. הֵם קָרְאוּ

לָהּ

אֶפּוֹלוֹנִיָּה.

אֶפּוֹלוֹנִיָּה הוּא שֵׁם תַּאֲפוּרִי

הַמְהִינָה הַצְּהָרָה עַל אָמוּנָה.

הֵאֵם אֶפּוֹלוֹנִיָּה הַקְּדוּשָׁה לְאֶפּוֹלוֹ?

מֵהִי אָמוּנָתוֹ שֶׁל יִצְחָק טְדָסְקוּ? בְּמָה רִבְקָה בְּלוּמָה מֵאֲמִינָה?

כְּשֵׁאֲמָא שֶׁל אֲמָא הֵיחָה תִּינָקָת, בָּא מְלֹאךְ הַמְּנוֹת לְקַחַת אוֹתָהּ

לְיָדַיִם מִתּוֹ אִז מְדַלְקָת רַאוֹת, מַאֲדָמָת, מִשְׁחָפָת, מִשְׁעָלָת, מֵהַצְּטַנְנוֹת פְּשׁוּטָה.

סְבָתָא רַבְתָּא שְׁלִי, מְרִיָם, מְחַתָּה אֶת מְצַחָה שֶׁל יְלָדָתָה וְאַחֲרֵי-כֵן אֶת שְׁמָה.

שֵׁם הוּא כְּתָבָת, אֲמָרָה וְקִרְאָה לְסְבָתָא שְׁלִי בְּשֵׁם חֲדָשׁ.

בַּת-שָׁבַע.

מְלֹאךְ הַמְּנוֹת נְסוּג, הַעֲנִיֵק לָהּ עוֹד שְׁלוֹשִׁים שָׁנָה לְחַיּוֹת, לְאַהֲב,

לְלַדָּת חֲמִשָּׁה יְלָדִים,

לְהַצִּיל שְׁלוֹשׁ מִבְּנוֹתֶיהָ מֵהַנָּאֲצִים יִמַח שְׁמָם,

לְלַמֵּד אוֹתָן שְׁפָתְכָת הִיא מִטְרָה שְׂאֵת מְצִירַת עַל עֲצָמוֹ,

שֵׁם לְהַצִּיל אוֹתוֹ נֶפֶשׁ, שֵׁם לְהַסְתַּר מֵאֲחוּרָיו, שֵׁם לְהַתְגַּלוֹת דְּרָכּוֹ.

תאריכים

עולם שלם טמון בתאריכים. לידות, נישואין ופטירות נרשמו במרשמי אוכלוסין החל מהמאה ה-17 ולפעמים, במקרה של משפחות חשובות, עוד קודם לכן. דרך התאריכים אנחנו יכולות לגלות פרטים אישיים, כמה שנים חיה הסבתא? באיזה גיל נישאה? מתי ילדה את ילדיה?

הנה שיר "פשוט" על סבתא אפולוניה שלי:

בְּגִיל עֶשְׂרִים אֶפּוֹלוֹנִיָּה יוֹלְדֵת אֶת בְּרַבָּרָה, בַּת רֵאשׁוֹנָה

עֶשֶׂר שָׁנִים מֵאַחַר יוֹתֵר אֶת שָׁרָה, בַּת שְׁנִיָּה.

בְּגִיל אַרְבָּעִים נוֹלַד לוֹפֵל, בְּנֵה הַשְּׁלִישִׁי.

שְׁנֵה לְאַחַר מִפְּנֵי מֵתָה הַרְבִּיעִית בְּלִדְתָּהּ.

מִרְוַחֵי הַשָּׁנִים בֵּין הַלְדוֹת מְעוֹרְרִים שְׂאֵלָה

עַל הַרְיוֹנוֹת, עַל הַפְּלָה. הַאֵם הֵיִתָּה חוֹלָה?

אנחנו יכולות גם להשתמש בתאריכים כדי ללמוד על אירועים היסטוריים שהתרחשו באותו זמן ולעמוד על רוח התקופה שבה חיה.

כתבי שיר או טקסט על העולם שבו חיה הסבתא שבה בחרת. אני מציעה לפתוח את וויקיפדיה בשנת הלידה ולרשום אירועים:

- מה קרה סביב לידתה?
- סביב מותה?
- מה הייתה רוח התקופה?

קיץ 1908, סבתא פריצי, אמא של אבא, נולדת בווינה

בספרו "העולם של אתמול", כותב סטפן צ'ונג על וינה: "לא היה כרד באירופה, שבו הדסה למרבית היה פה לזהט."

הקיסר פרנץ יוזף הראשון חוגג ששים שנות מלוכה. ביריד האמנות השנתי מציגים תשעים ושנים אמנים, ביניהם: גוסטב קלימט, אוסקר קוקושקה, אגון שילה ואדנרד מונק. משרד התרבות האימפריאלי רוכש את יצירת המופת של קלימט "הנשיקה".

זיגמונד פרויד מפרסם את ספרו החמישי, "על המוסר המיני התרבותי" והעצבנות המודרנית".

אדולף היטלר מנסה להתקבל בפעם השנייה לאקדמיה לאמנות ונדחה בשל חסר כשרון.

צלמית נויס בת שלושים אלה שנה מתגלה בכפר וילנדורף ליד וינה.

הוריה של פריצי מתגרשים לאחר לכתה.

הפצים

סבתי פריצי השאירה אחריה מספר חפצים, ביניהם שעון עגול מתוק. סבתות אחרות השאירו צילומים וקצת סיפורים. לנו, יש כל כך הרבה חפצים וכל כך הרבה צילומים וכל כך הרבה מלים, שלפעמים קשה להעריך ולהתבונן בחפץ האחד שנשאר. אבל זה מתגמל מאוד:

כתבי בעקבות צילום:

- מה את רואה? התייחסי לתווי פנים, הבעה, צורת העמדה, לבוש, תסרוקת וכל פרט אחר שאת יכולה לתאר.
- מה את לומדת מהצילום על סבתא?
- אלו שאלות נשורות פתוחות?

כתבי בעקבות חפץ

- תארי את החפץ, את גודלו, פרטיו, השימוש שלו, איפה הוא נמצא כעת?
- מה את לומדת ממנו על טעמה של סבתא שלך?
- מה המשמעות הסימבולית או המטפורית שלו עבורך?

אָנָה, הַסְּבֵתָא הַמְצַלְמַת הָרֵאשׁוֹנָה שְׁלִי, מִיִּשְׁרָה אֵלֵי מִבְּטָה
מֵאָה שָׁנָה לְפָנֶיהָ סְבֵתָא שָׂרָה הִיא הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁכְּתִבְתָּהּ רְשׁוּמָה.
מֵאָה שָׁנָה לְפָנֶיהָ, רִבְקָה בְּלוּמָה הִיא הַסְּבֵתָא הָרֵאשׁוֹנָה הַמְתַּעֲרָת בְּשִׁמָּה.
חֲלוּצוֹת הֵן צָצוֹת מֵאֲרָצוֹת לֹא נוֹדְעוֹת, חוֹצְצוֹת
בֵּין מָה שְׁנִתְּנָן לְטִלְטֵל וּלְהַעֲבִיר לְצִאֲצָאוֹת –
רְכוּשׁ, צָלָם, כְּתָבָת, שֵׁם,
לְבִין מָה שֶׁמִּתְפָּרֵק פִּיקֶסֶל אַחַר פִּיקֶסֶל,
יֹרֵד לְטִמְיוֹן, נִטְמָן בַּגּוֹף.

לסיכום:

האם את מוצאת קשר בינך לבין הסבתא?

סיפור שחוזר על עצמו, אצלה ואצלך

מסר שעובר ממנה אליך

מה נשאר לא גמור?

הנה שיר מפתיע שנכתב בעקבות המחקר הגניאולוגי שלי:

סבתא שרה, נכדתה של רבקה, ילדה תאומים

סבתא אנה, נכדתה של שרה, ילדה תאומים.

סבתא פריצי, נכדתה של אנה, ילדה תאומים.

לשש נכדותיה אין תאומים.

בהריוני השני נצפו שני שקי הריון

אחד מלא, השני ריק.

התופעה נקראת ביצית שדופה.

מי אני?

שמי נועה ברקת, אני משוררת, עורכת ספרים, מתרגמת, מוציאה לאור, יועצת ביוגרפית, מלווה ביומן היוזואלי, בוגרת קורס המנהיגות המחזורית מבית הספר האדום, חוקרת, מדמיינת וממציאה. אני גרה בהרדוף, נשואה, אמא וסבתא. אפשר לקרוא עלי ואת מחשבותיי באתר שלי

www.adama.info

סדנת הכתיבה שלפניך נוצרה בעקבות תהליך הכתיבה והמחקר הפרטי שלי. לפעמים, כשמתחברת הזדמנות לכוח, אני

גם מעבירה אותה במפגש פיזי ואפשר להזמין אותי למפגש כזה שכמובן כולל שיתופים והצעות להמשך כתיבה.

